

**Бојан Б. Димитријевић, *Генерал Младић и
Војска Републике Српске, Catena mundi,*
Институт за савремену историју,
Београд, 2019, 525 стр.**

Нова књига др Бојана Б. Димитријевића *Генерал Младић и Војска Републике Српске* из много разлога представља значајно историографско дело. Аутор припада групи не тако бројних историчара из Србије који проучавају југословенску кризу и ратове за југословенско наслеђе. Он се први међу њима одважио да сагледа улогу генерала Ратка Младића и Војске Републике Српске (ВРС) у рату у Босни и Херцеговини 1992–1995. године. Говорећи о томе у уводу своје књиге Бојан Димитријевић је записао да док се у суседним бившим југословенским републикама „активно скупља грађа, пише и говори о рату 1991–1995. на српској страни влада својеврстан научни мук”. Први од многобројних разлога због којих је књига о генералу Младићу и ВРС, како смо већ рекли, значајно историографско дело, јесте управо прекидање тог „научног мук”.

Полазну или стајну тачку за писање ове биографије аутор је пронашао у Младићевим радним бележницама. Осим тога Димитријевић је користио и огромну документациону базу

Хашког трибунала, у којој се могу пронаћи наређења, директиве, заповести, анализе, белешке пресретнутих разговора, затим сведочења припадника ВРС, Армије БиХ, Хрватског вијећа одбране, Војске Југославије пред судом у Хагу итд. Он је обавио и опсежна истраживања у Документационом центру домовинског рата у Загребу, где се чува већа количина заплећене архивске грађе ЈНА, али и Српске војске Крајине и ВРС. Чињеница да је једно време вршио дужност помоћника министра одбране у влади Републике Србије дала му је могућност да има увид и у део архивске грађе војне провјенције који се чува у Сектору за политику одбране тог министарства. Аутор је користио и личну документацију генерала Душана Кукобата, Боже Новака, Јовице Драганића и Грује Борића, као и пуковника Борислава Срдиха. Како је велики број директних учесника у ратним догађајима у Босни и Херцеговини и даље жив, Бојан Димитријевић се потрудио да интервјуише део старешина из командног кадра ВРС или оних чије су се каријере укрштале са Младићевом, међу

којима генерале Винка Пандуревића, Бојана Зрнића, Живомира Нинковића, Милана Торбицу, Петра Шкрбића, Груја Борића, Мићу Влаисављевића, Чедомира Бранковића, Милана Мојсиловића, Петра Чорнакова, Зорана Дуновића, Драгана Накића, као и четворицу напред поменутих који су му, поред усмених исказа, дали на увид и део документарног материјала. Осим са њима, Димитријевић је разговоре обавио и са пуковницима Ратком Миљановићем, Радетом Новаковићем, Драгом Самарцијом, Велимиром Кевцом, Бориславом Срдићем, др Рајком Хрвачевићем, Петком Рашевићем, Миљаном Влачићем, Душком Четковићем, Урошем Студеним, Јадранком Јандрићем, затим са потпуковницима Јанком Кеџманом, Златком Микаревићем, Сашом Ратковићем, као и са капетаном Браниславом Пухалом и заставником Страином Ђенадићем. Заснивајући своју анализу на побројаним примарним изворима, аутор их је вешто комбиновао са подацима из објављених извора и часописа, увек драгоценом мемоарском литературом (ту су мемоари Николе Кољевића, Биљане Плавшић, Момчила Крајишника, Радована Карацића, Славка Лисице, Алије Изетбеговић, Сефера Халиловића, Расима Делића, Роберта Овена, Мајкла Роуза, Ричарда Холбрука и Карле дел Понте) и незаобилазном научном литерату-

ром и критички претресеном публицистиком.

Композициону структуру студије *Генерал Младић и Војска Републике Српске*, уз Увод, „Младићев ратни портрет“ написан уместо закључка и корисне прилоге, сачињава десет маркантних поглавља. Унутар њих материја је изложена у 162 ужа потпоглавља, тематски разуђена, али сливена у мисаоно кохерентну целину.

Већ на једној од првих страница књиге аутор нас упозорава да „Ову студију не треба читати као одговор на хашку пресуду генералу Младићу“, те да то и није био његов циљ. „Она није ни апологија, ни критика генерала Младића и Војске Републике Српске“, пише Димитријевић, па наставља: „Студија је покушај да се генералов животни и ратни пут хронолошки заокружи и стави у контекст командовања Војском Републике Српске и ратних догађаја у Босни“. На крају он износи и циљ свог рада, а то је да се „на широкој бази консултованих извора понуди јавности својеврстан пресек са знања о човеку који и даље привлачи пажњу на бившем југословенском простору“.

У уводним деловима књиге аутор је у потпуности реконструисао мирнодопску каријеру генерала Младића, а затим писао о његовом доласку у Кнински корпус у лето 1991. године и учешћу у ратним збивањима на

територији Хрватске. У наставку књиге дат је приказ почетка рата на простору Босне и Херцеговине. Димитријевић пише о стварању паравојних организација у БиХ, затим о почетку сукоба у Посавини, Херцеговини, Бихаћу и Цазинској Крајини. Ту је и прича о дешавањима у Сарајеву и његовој „опасди“. Осим тога он обраћа пажњу и на процесе повлачења јединица ЈНА у оквиру новоуспостављене Савезне Републике Југославије и успостављања Војске Српске Републике БиХ. Стварању српске војске на територији БиХ 1992. године аутор је посветио нешто више пажње. Он нас упознаје са основним карактеристикама нове војске, њеним Главним штабом и Врховном командом, генералитетом и старешинским кадрам, јединицама, начином организовања, те типологијом наоружања.

Ратна дешавања и учешће генерала Младића у њима 1992, 1993. и 1994. године заузимају средишњи део књиге. Димитријевић прати ратни пут генерала и ВРС. Пише о операцијама Коридор, Лукавац 93, Звијезда 94 и Брежа 94, Митровданској офанзиви, као и о борбама код Босанског Брода, Јајца, Купреса, Горажда и Бихаћа. Он све време прати стање и у Подрињу, а посебно обраћа пажњу на проблем Сребренице и успостављања заштићених зона у овом крају. Да би ратне операције ставио у шири

контекст, Димитријевић дужну пажњу поклања и политичким процесима који се одвијају истовремено са њима. Он пише о политичким преговорима у Женеви и о Венс–Овенсовом мировном „пакету“, притисцима Београда да се прихвати мировни план, а затим и о мировним предлозима тзв. Контакт групе, односима Младића са политичким врхом Републике Српске и СР Југославије, те односима са Војском Југославије.

Међу догађајима из 1995. највећу пажњу читалаца сигурно ће привући прича о догађајима у Сребреници у лето те године. И сам Димитријевић у предговору књиге каже: „Сигурни смо да ће се ова студија читати преко оног дела који говори о злочину у Сребреници. Јер, данас говорити у јавности о генералу Младићу па и Војсци Републике Српске увек укључује злочин у Сребреници“. У том делу Димитријевић војнички прецизно приказује ток операције Криваја 95, у којој су припадници Дринског корпуса ВРС заузели Сребреницу, прати улогу генерала Младића у догађајима, указује на узроке који су довели до почетка операције, али анализира и њене последице. Том приликом он поставља низ питања, немајући баш увек и одговоре на њих. Између осталог поставља питања: Да ли је влада у Сарајеву жртвовала подрињске енклаве, па тако и Сребреницу?

Да ли је случај убиства једног припадника специјалне бригаде МУП-а Републике Српске био окидач за масовно убиство? Какав је и чији мотив био да се нареди ликвидација свих заробљеника док је Младић био у Београду? Зашто је поступак у Жеппи две недеље касније био другачији, те зашто су тада снаге Армије БиХ пропуштене ка Србији? Колики је заиста реалан број убијених? У наставку приче о 1995. години аутор пише о паду Крајине, проблемима у ВРС, сукобу Младића и Караџића, притисцима Милошевића на државни врх Републике Српске, ваздушним ударима НАТО снага на Републику Српску, муслиманској и хрватској офанзиви која је потом уследила, те о завршним операцијама на простору БиХ и успостављању мира.

У завршном делу књиге Димитријевић је посветио пажњу раду и животу генерала Младића од краја рата до хапшења и испоручивања Хашком трибуналу. Анализирана је реорганизација ВРС 1996, указано на духовно и здравствено стање генерала Младића који је пред лето те године претрпео мождани удар,

затим на његов сукоб са председником Републике Српске Биљаном Плавшић, после чега је дошло до укидања Главног штаба и смене генерала Младића и његових сарадника крајем исте године. На крају, аутор пише о делу живота Младића о коме има најмање података, тј. о времену у коме се генерал скривао од хашких потера. Прича о генералу завршава се Младићевим ратним портретом.

Књига *Генерал Младић и Војска Републике Српске* наићи ће вероватно на многе критике, како у земљи, тако и у иностранству, али у највећем броју случајева не због њеног садржаја већ због теме. Ми сматрамо да је књига коју смо овом приликом представили публици до сада најтемељнија студија о животу генерала Младића у којој је представљен пресек досадашњих знања о њему, те да она представља чврст темељ за сва будућа истраживања о генералу Младићу и ратним дешавањима на простору Босне и Херцеговине, за која се надамо да ће у наредном периоду бити бројнија.

Марко Б. Милетић